

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЕКОНОМІКУ ЗНАНЬ

Мельник Л.Ю.

Анотація. У статті досліджено сутність економіки знань з точки зору генезису, що передбачає визначення основних етапів становлення інформаційно-знаннєвої економіки. Розглянуто основні цілі, засоби, результати економіки знань. Узагальнено визначення щодо трактування поняття «економіка знань», пріоритетним ресурсом якої є інформація та знання. Проаналізовано досвід економічно розвинутих країн світу щодо побудови «економіки знань».

Ключові слова: інформація, знання, економіка знань, людський капітал, постіндустріальне суспільство

ЭВОЛЮЦИЯ НАУЧНЫХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ОБ ЭКОНОМИКЕ ЗНАНИЙ

Мельник Л.Ю.

Аннотация. В статье исследовано сущность экономики знаний с точки зрения генезиса, который предусматривает определение основных этапов ее становления. Рассмотрены основные цели, средства, результаты экономики знаний. Обобщенно определено относительно трактовки понятия «экономика знаний», приоритетным ресурсом которой являются информация и знания. Проанализирован опыт экономически развитых стран мира относительно построения «экономики знаний». Ключевые слова: информация, знания, экономика знаний, человеческий капитал, постиндустриальное общество

EVOLUTION OF SCIENTIFIC IDEAS OF ECONOMY OF KNOWLEDGE

Melnyk L.

Summary. In article it is investigated essence of economy of knowledge from the point of view of genesis which provides definition of the main stages of its formation. Main objectives, means, results of economy of knowledge are considered. Generally definition concerning interpretation of the concept "economy of knowledge" which priority resource are information and knowledge. Experience of economically developed countries of the world concerning creation of "economy of knowledge" is analysed.

Keywords: information, knowledge, economy of knowledge, human capital, post-industrial society

Вступ. В ХХІ ст. найпотужнішою рушійною силою економічного розвитку і нарощування конкурентоспроможності країн на міжнародних ринках стає володіння інформацією та виробництво знань, нагромадження та їх практичне використання. Сучасні проблеми економічного розвитку пов'язані з інтелектуалізацією праці, наданням найвищого пріоритету процесам продукування нових знань, які здатні забезпечити соціально-економічний прогрес українському суспільству [16].

Сьогодні в економічній науці визначилася нова парадигма науково-технічного розвитку. Складовими нової економіки виступають інновації, посилення соціальної орієнтації нових технологій, глобальний характер створення та використання знань, технологій, продуктів і послуг.

Актуальність. Досвід розвинених країн свідчить, що довгострокова конкурентоспроможність національної економіки забезпечується переходом до «економіки знань», пріоритетами якої є розвиток та поширення інформаційних технологій, розробка та впровадження інновацій, інвестиції в формування людського капіталу [21].

Термін "економіка знань" дедалі частіше зустрічається в іноземних і вітчизняних наукових дослідженнях та використовується для визначення типу економіки, де

інформація та знання відіграють вирішальну роль, а виробництво знань стає джерелом зростання.

Проблемі становлення та розвитку економіки знань присвятили свої дослідження такі вітчизняні і зарубіжні вчені: Ю. Бажал, П.Дракер, В.Гесць, В.Жаров, М.Згуровський, В.Іванова, Ф. Махлуп, В.Семиноженко, Е. Тоффлер, Л.Федулова та ін.

Численність досліджень, наукових публікацій і доповідей підтверджують високий інтерес в суспільстві до проблем формування та розвитку економіки знань. Однак дослідження в цьому руслі не можна на сьогодні вважати вичерпаними, існує ще безліч питань, які потребують ґрунтовних наукових розробок та досліджень, що і зумовило мету і завдання цього дослідження.

Метою дослідження є з'ясування особливостей та передумов виникнення економіки знань, сутності категорії «економіка знань», оволодіти теоретико-методологічними засадами економіки знань для поглибленого розуміння цього феномену і подальшого практичного застосування отриманої системи знань.

Для досягнення мети були поставлені **наступні завдання**:

- розглянути особливості та передумови виникнення економіки знань;
- уточнити сутність категорії економіка знань, що розкривають його роль;
- оволодіти теоретико-методологічними засадами економіки знань для поглибленого розуміння цього феномену і подальшого практичного застосування отриманої системи знань.

Постановка проблеми. Становлення економіки, заснованої не лише на інформації, а й на знаннях, в умовах України потребує додаткових досліджень, зокрема стосовно комплексу необхідних заходів у цьому напрямі, можливих часових орієнтирів її становлення, наукової та інформаційної підтримки, певних змін у діяльності економічних суб'єктів. Проведення наукових досліджень потребує адекватного використання категорій та понять, що можуть бути виражені через слова та знаки, тобто наукові терміни.

Результати дослідження. Економіка знань як багатовимірна категорія пов'язана в сучасному вимірі, перш за все, з розвитком інформаційних комунікаційних технологій, що охопили більшість сфер людської діяльності, з включенням більшості людей в процес діяльності формуванням та використанням нових знань, на відміну від домінуючого раніше буденного знання, з масовим використанням можливостей культурного та духовного збагачення глобалізованого світу, що несе в собі можливості нагромадження та обміну новими знаннями як науково-технічного, так і гуманітарного змісту. Тому необхідно комплексне осмислення не тільки сутнісних характеристик економічних змін, що відбуваються в суспільстві, а й розуміння причин і факторів, які сприяють або перешкоджають становленню економіки знань.

Дослідження сутності економіки знань з точки зору генезису передбачає визначення основних етапів її становлення – періодизації (рис. 1). У системі соціально-економічного розвитку країни, економіка знань як соціальний ресурс праці є одним із найважливіших критеріїв оцінки раціональності, в тому числі ефективності організації суспільно-економічної системи країни. Концепція знаннєвої економіки базується на неокласичній теорії економічного зростання та постшумпетеріанських теорій економічного розвитку. Реалії сьогодення на перше місце серед домінуючих чинників економічного зростання виводять не лише знання, а й інформацію.

Так, ще на початку XX-го століття, Йозеф Шумпетер запропонував теорію «креативної деструкції», як процесу абсолютної трансформації економіки, внаслідок поєднання знань з інноваційними процесами.

Перші роботи присвячені становленню економіки знань, з'явилися у 60-ті роки XX ст. У ці роки формування концепції економіки знань відтворювало реальні зміни у суспільному розвитку, в результаті яких роль людини у системі суспільного

виробництва якісно змінилась – людина стала головним джерелом зростання багатства суспільства, а її знання та інтелектуальний потенціал набули значення основного фактора виробництва.

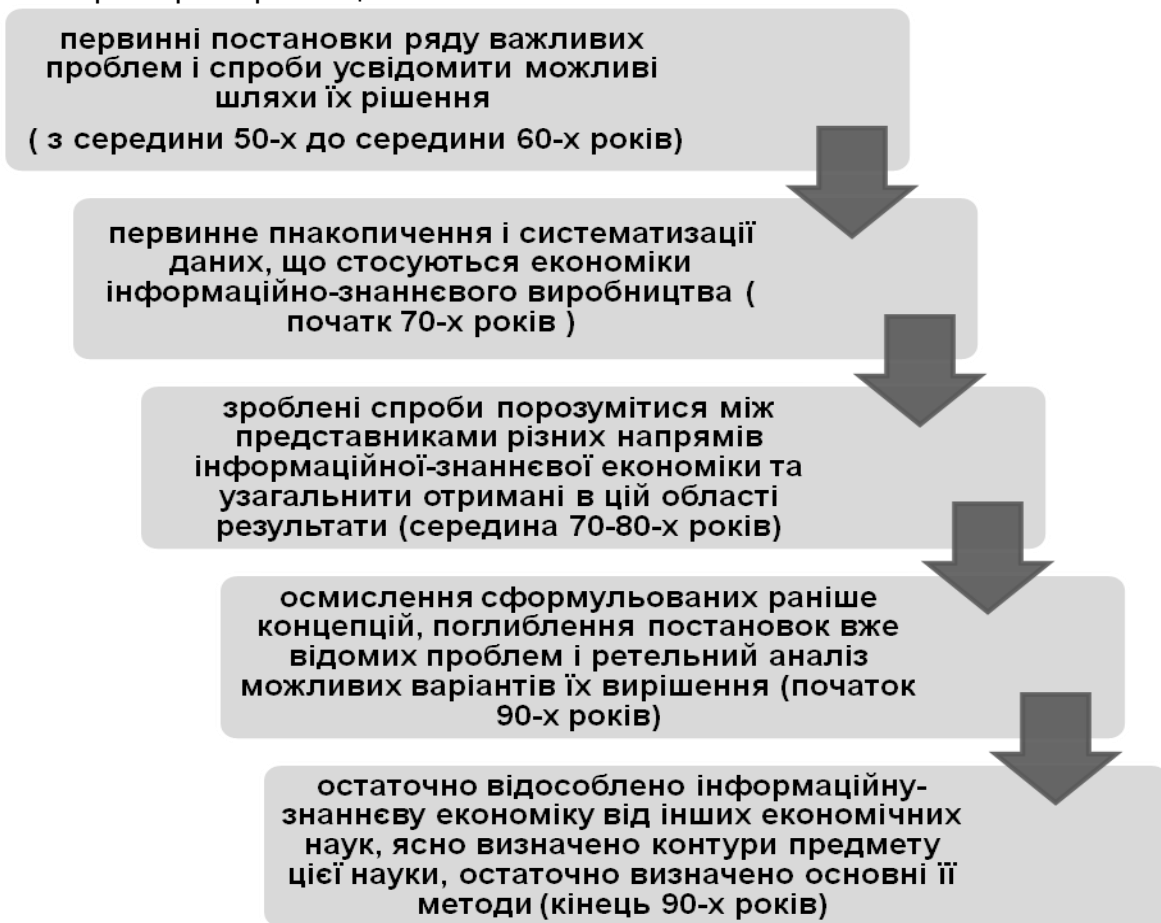

Рис. 1. Етапи розвитку інформаційно-знаннєвої економіки

Елвін та Гедді Тоффлери стверджували, що знання – це те, на чому заснована вся економічна система. На перший погляд, це невидимий ресурс, він не відображається на балансах підприємств, але він проявляється у синергетичному ефекті від найбільш ефективного використання таких ресурсів, як земля, капітал.

Одним із засновників теорії економіки знань є Фріц Махлуп, який вперше використав термін «економіка знань» у 1962 році у книзі «Виробництво та розповсюдження знань в США», де він звернувся до «знання» в широкому економічному сенсі, зазначивши, що розміщення ресурсів у сферах освіти та науково-дослідницької діяльності є важливою економічною складовою, а економіка освіти та економіка науково-дослідницька являють собою найдинамічніші нові напрямки спеціалізації економіки. Дійсно, саме у сфері науки та освіти відбуваються активна генерація та накопичення знань, а їх здобутки можуть поширюватись засобами масової інформації, через інформаційні послуги. Він намагався підкреслити роль знань як вирішального фактору економічного зростання і суспільного розвитку [15].

Нині деякі дослідники, використовуючи термін Ф. Махлупа, відхиляються від запропонованої ним первісної сутності категорії «економіка знань» і трактують її порізно. Зокрема, під економікою знань пропонується розуміти «...сферу виробництва товарів і послуг як сферу практичної реалізації людського інтелекту, де домінуючим і пріоритетним ресурсом є знання, котрі стають новою актуальною

основною конкурентоспроможною діяльністю економічних суб'єктів у сучасному глобальному господарстві» [8].

Але з часом термін «економіка знань», що був запропонований щодо певного сектора економіки, почали використовувати для характеристики економіки нового типу, де знання відіграють вирішальну роль, фактично ототожнюючи її з категорією «економіка, заснована на знаннях». Так, у 2006 р. британська організація «The Work Foundation» у рамках програми з вивчення терміна «економіка знань» (knowledge economy) підготувала звіт, у якому зазначалося, що термін «економіка знань» походить від повного визнання місця знань і технологій у сучасних економічних системах країн ОЕСР, підкреслюючи, що економіки цих країн все більше і більше ґрунтуються на знаннях і інформації. Знання вважають фактором підвищення продуктивності та економічного зростання [11].

Протягом останніх десятиліть науковці різних галузей знань досліджували причини інтенсивного переходу розвинутих країн на новий ступінь розвитку. Російський учений А.Шарманов зазначає, що акцентуючи увагу на окремих характеристиках цього ступеню, дослідники ввели у науковий обіг поняття постіндустріального суспільства, інформаційного капіталізму, інформаційної економіки, мережевого суспільства, мета капіталізму та багато іншого. З метою підведення підсумків цих дискусій експерти ОЕСР у 1996 році підготували спеціальну доповідь, в якій, посилаючись на те, що всі висунуті концепції погоджуються зі збільшенням ролі знання в суспільному виробництві, запропонували, для характеристики нового ступеню розвитку використовувати поняття «економіка знань» [4].

Постіндустріальний тип економічного розвитку характеризується переходом до інформаційного суспільства та економіки знань. Стратегія розвитку інформаційно-знаннєвого суспільства є сьогодні центральним системним ядром соціально-економічної політики розвинених країн, що дозволяє їм максимально скористатися перевагами пануючого інформаційного техніко-економічного укладу еволюції людської цивілізації.

Знання, інформація й способи їхньої обробки стають вирішальним фактором розвитку суспільства. В індустріальному суспільстві такими факторами були капітал і праця. Інформаційна економіка оцінює капітал, втілений у знання, вище, ніж капітал у матеріальній формі. Основні цілі, засоби, результати економіки знань зазначені на рис. 2. [12].

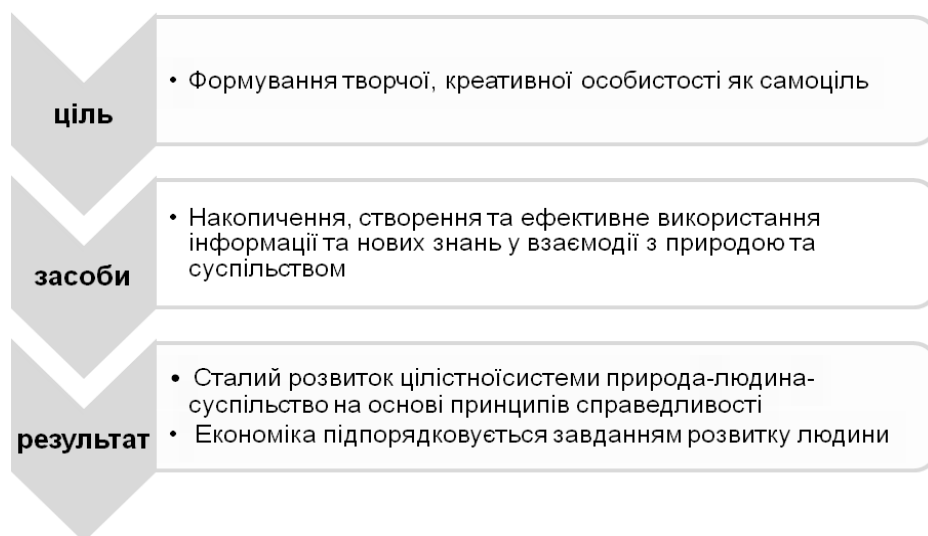

Рис. 2. Ціль, засоби та результат економіки знань

З розвитком ринкових відносин роль економіки знань зростає, однак необхідно відмітити, що спостерігається неоднозначне трактування терміну «економіка знань».

Кожний дослідник має свою суб'єктивну точку зору, тому в табл. 1 представлені характеристики терміну, якими оперують деякі дослідники.

Таблиця 1

Трактування змісту поняття «економіка знань»

Автор	Сутність визначення
Ф.Махлуп	включив до цього поняття сферу освіти, досліджень і розробок, зв'язок, інформаційне машинобудування та інформаційну діяльність
В. Геець	це економіка, в якій і спеціалізовані, і повсякденні знання є джерелом зростання. В економіці знань визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства, на який вона спирається і який становить сукупність повсякденних (буденних) і спеціалізованих (наукових) знань, які нагромаджені в свідомості людей та матеріалізовані в технологічних способах виробництва
К. Далман	визначає економіку знань як економіку, у якій інноваційні процеси – виробництво, придбання, розповсюдження та практичне застосування знань – перетворилися на головну рушійну силу соціально-економічного розвитку
За визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР),	це економіка, яка безпосередньо заснована на створенні, дистрибуції та використанні знань та інформації.
М. Згуровський	це нові знання, які генеруються наукою, підготовка високоякісного людського капіталу на базі якісної освіти, створення додаткових багатств виробничим сектором і бізнесом, невідомі компоненти сучасного суспільства, побудованого на знаннях
А. Жарінова	під економікою знань розуміє сферу виробництва товарів і послуг як сферу практичної реалізації людського інтелекту, де домінуючим і пріоритетним ресурсом є знання, котрі стають новою актуальною основою конкурентоспроможної діяльності економічних суб'єктів у сучасному глобальному господарстві.
А. Колганов	розглядає економіку знань як адекватну еру інтелектуального капіталу, а суспільство такої ери – як пост економічне
Т. Корнєєва	новий тип економіки, котрий є результатом еволюційного розвитку економічних систем, а конкретно – базисом її виступає сформована національна інноваційна система, що сприяє розвитку усіх сфер матеріального й нематеріального виробництва на основі прирощення та оновлення знань, у результаті чого у складі виробленої продукції (послуги) зростає частка доданої вартості за рахунок інтелектуальної складової та змінюється характер людської праці на користь творчої та інтелектуальної діяльності
А. Колот	це економіка, основою якої є високопродуктивні, конкурентоспроможні робочі місця, які посідають висококваліфіковані, інноваційно орієнтовані працівники; в якій впроваджуються інформаційні, комунікаційні та інші сучасні прогресивні технології і виготовляється високотехнологічна, наукоємна та конкурентоспроможна продукція.
Л. Федулова	економіка, що створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення свого зростання та конкурентоспроможності

Узагальнюючи визначення щодо трактування поняття «економіка знань» варто зазначити, що економіка знань – це постіндустріальна економіка в якій рушійною силою подальшого розвитку є нагромадження, використання інформації та знань, що зосереджені в людському капіталі. Важливими показниками її розвитку є не лише людський капітал, а саме розвиток людського потенціалу і соціального капіталу націй.

Процес переходу до суспільства до економіки знань – соціальний і одночасно технократичний проект модернізації. Його реалізація дозволить сформувати економічну і політичну системи суспільства, в якому не тільки зберігатиметься соціальна стабільність, а й формуватимуться умови для активної життєдіяльності.

Для постіндустріальної економіки характерними є деякі особливості: в умовах постійного оновлення знань, інноваційних перетворень і жорсткої конкуренції перед працівниками постає необхідність безперервного навчання протягом усього трудового життя; в економіці знань зростає наукоємність продукції, що виробляється, і ринок інтелектуальних товарів і послуг; в економіці знань сьогодні паралельно зі зростанням ролі наукоємних технологій в економічному просторі (виробничих технологій) відбувається зростання технологій у широкому розумінні (технологій управління, маркетингу та ін.), а також трансформація самої системи освіти за рахунок появи нових освітніх технологій, що змінює природу об'єкта, який вивчається.

Еволюція і динаміка розвитку економіки знань в Україні обумовлені загальносвітовими тенденціями її формування. Проте порівняно з передовими зарубіжними країнами Україна поки що знаходиться на початковій стадії розвитку економіки знань [2].

В Китаї побудова «економіки знань» є національною стратегією і має на меті перетворення країни з «майстерні світу» на «світову лабораторію», скорочення залежності від закордонних технологій від 80% до 30%. Для цього здійснюються наступні заходи: зростання фінансування системи освіти (з 1,2% до 2-2,5% ВВП), створення та популяризація «культу освіти та освіченості», створення таких умов, за яких ТНК розміщують в країні не лише виробництво, а й науково-дослідні центри (на даний момент їх близько 750), створення технологічних парків і кластерів – по типу Чжунгуаньцунь – «зони сприяння розвитку високих і новітніх технологій» (щорічний прибуток від виробництва інноваційної продукції складає близько 80 млрд. доларів), відправка найталановитішої молоді на навчання в кращі закордонні вузи, створення спеціальної агенції по працевлаштування «репатріантів» – науковців, що досягнувши піку наукової кар'єри закордоном, мають намір повернутися на Батьківщину, підтримка теоретичних розробок в сфері економіки знань [1].

Не менш цікавим є досвід Індії, задля побудови «економіки знань» основна увага приділяється розвитку потужного внутрішнього сектору послуг, держава підтримує лише декілька технологічних галузей (фармацевтична, атомна енергетика, автомобілебудування), що створюють конкуренту платформу, збільшується фінансування освіти, пропагується толерантність як основа нового суспільства.

Фінляндія є однією з небагатьох країн, що володіючи незначними ресурсами, перетворила компанії, що працювали в традиційних галузях на основних експортерів ІТ- технологій (на даний момент 80% експорту країни). Такого результату було досягнуто за рахунок збільшення фінансування наукових розробок (3,5% ВВП), підтримки науково-дослідних та освітніх програм з боку приватних корпорацій, розвитку публічно-приватних партнерств для проведення спільної НДДКР, розвитку соціального капіталу, підтримці «духу взаємодопомоги», підтримці не лише доступності, але й високої якості освіти [1].

Наведені визначення дозволяють виділити найбільш вагомі характеристики, які в сукупності дають уявлення про економіку знань:

- виробництво послуг, інформації, культури відіграють головну роль;
- провідна роль галузей, що не спираються на фізичну інфраструктуру;
- накладання елементів нової інфраструктури на старі життєздатні інфраструктури та поступове витіснення останніх;
- постійне зростання частки науково-дослідних робіт у сукупних витратах держави та приватних фірм;
- стабільне зростання капіталізації високонаукових фірм;
- перетворення людини, яка вміє творчо мислити, на «ресурс», головну складову національного багатства;
- пріоритетність інвестицій у розвиток фундаментальних знань особистості;
- домінуюча роль жінки у різних сферах діяльності, у тому числі у сферах творчості та культури;
- географічні зрушення виробничих потужностей, концентрація розвитку навколо центрів освіти та досліджень [6].

Однак незважаючи на це, Україна ще не втратила головний ресурс – знання, інтелектуальний потенціал власного населення. Ще функціонують наукові школи, здатні виконувати фундаментальні дослідження, збереглися наукомісткі галузі (в першу чергу, аерокосмічного комплексу), показники якості середньої та вищої освіти, розвитку людського потенціалу є досить високими. Імплементация концепції «економіки знань» дозволить використати конкурентні переваги України, і не лише сприяти розвитку технологічних галузей, а й сприяти розвитку людського і соціального капіталу.

Отже, можна зробити висновок, що економіку, що ґрунтується на фізичній праці та сільському господарстві, змінила епоха індустріальної економіки, що ґрунтується на використанні природних ресурсів, яку в свою чергу змінює інформаційна економіка або економіка знань.

Оскільки інформація та знання як якісно новий виробничий ресурс стають головним чинником економічного зростання, то розвиток економіки знань має стати національною метою для України. Для цього необхідно формувати середовище для розвитку економіки знань, змінити напрям економічних досліджень від аналізу матеріальних чинників переходити до аналізу формування і використання інформації та знань, а також практичне застосування «економіки знань».

Список використаних джерел

1. Банько М.В. Посткризова стратегія розвитку України на засадах «економіки знань» [Електронний ресурс] / М.В. Банько. – Режим доступу: file:///C:/Users/miss/Downloads/4114-10686-1-SM.pdf
2. Боярська М. О. Дослідження перспектив розвитку економіки знань в Україні / М.О. Боярська // Technology audit and production reserves — № 5/2(19), 2014. – С. 57-61.
3. Геєць В. Характер перехідних процесів до економік знань / В. М. Геєць // Економіка України. – 2004. – №4 . – С.4–14.
4. Гончарова О.В. Теоретичні уявлення щодо поняття «економіка знань» / О.В. Гончарова // Теорія та практика державного управління. – 2009. – Вип.2 (25). – С.4-12.
5. Дороніна М.С. Роль держави у формуванні економіки знань / М.С. Дороніна // Проблеми економіки. – 2013. - № 1. – С.43-48.
6. Дучинська Н.І. Місце нематеріальних ресурсів у розвитку економіки знань / Н.І. Дучинська, А.О. Осаул // Вісник Запорізького національного університету №1(4), 2009 – С.130-136.

7. Жаворонкова Г.В. Економіка знань як результат економічного розвитку держави / Г.В.Жаворонкова, В.О. Жаворонков // Сталий розвиток економіки. – 2010. - № 2. – С.3-8.
8. Жарінова А.Г. Економіка знань: зміст та роль інтелекту людини в її формуванні [Електронний ресурс] / А.Г. Жарінова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : [зб наук. Праць] .– Київ, НАУ, 2010. – Вип. 28. – 247 с.
9. Згуровський М. Шлях до інформаційного суспільства - від Женеви до Туніса / М.Згуровський // Дзеркало тижня. – 2005. – 3 вересня. – № 34. – С.16.
10. Золотих І.Б. Становление экономики знаний в России и Украине: проблемы и факторы развития / І.Б. Золотих // Бізнесінформ. – 2013. – № 8. – С. 95-100.
11. Іванова В.В. Економіка, заснована на знаннях, та економіка знань: адекватність використання категорій / В.В. Іванова // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 3. – С.47-54.
12. Інформаційні системи в економіці : навчальний посібник / Пономаренко В. С., Золотарьова І. О., Бутова Р. К. та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 176 с.
13. Корнеева Т. М. Державна політика у сфері економіки знань. Авт. дис. на зд. наук сту. к. е. н. – Київ, 2010. – 28 с.
14. Крушніцька Г.Б. Генеза концепції людського капіталу в постіндустріальному суспільстві / Г.Б. Крушніцька // Бізнесінформ. – 2014. - № 5. – С. 25 – 30.
15. Лук'яненко Д. Імплементация парадигмы экономики знаний у стратегії національного економічного розвитку / Д. Лук'яненко, О.Лук'яненко, О.Дорошенко // Міжнародна економічна політика. – 2013. – № 2.
16. Сахненко О.І. Економіка знань та заходи державної підтримки / О.І. Сахненко // Молодий вчений. – 2014. - № 6. – С.28-31.
17. Стояненко І.В. Формування економіки знань як реальність та необхідність сьогодення / І.В. Стояненко // Ефективна економіка. – 2010. – № 4. – С.23-31.
18. Тоффлер Э. Новая технократическая волна на Западе / Э. Тоффлер. – М. : Прогресс, 1986. – 451 с.
19. Федулова Л. І. Концептуальні засади економіки знань / Л. І. Федулова // Економічна теорія. – 2008. – №2. – С. 37–60.
20. Ханін І.Г. Інформаційно-технологічні передумови формування постіндустріального суспільства як концепції нової глобальної цивілізації / І.Г. Ханін // Ефективна економіка. – 2012. – № 9. – С.10-16.
21. Ховрак І.В. Людський капітал як ключовий фактор розвитку «економіки знань». [Електронний ресурс] / І.В. Ховрак. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16366/1/195_Hovrak_337_338_Modern_Problems.pdf
22. Яковенко Л.І. Інноваційний характер економіки знань / Л.І. Яковенко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С.141-145.

References

- Banko, M.V. «Postkryzova stratehiia rozvytku Ukrainy na zasadakh «ekonomiky znan» [Post-crisis strategy of development of Ukraine on the basis of "economy of knowledge"]. Rezhyim dostupu: file:///C:/Users/miss/Downloads/4114-10686-1-SM.pdf
- Boiarska, M. O. «Doslidzhennia perspektiv rozvytku ekonomiky znan v Ukraini» [Researches of economy growth prospects of knowledge in Ukraine]. Technology audit and production reserves, no 5/2(19) (2014):57-61.
- Heiets, V. M. «Kharakter perekhidnykh protsesiv do ekonomik znan» [Nature of transition processes in economy of knowledge]. Ekonomika Ukrainy, no. 4 (2004): 4–14.

Honcharova, O.V. «Teoretychni uiavlennia shchodo poniattia «ekonomika znan» [Theoretical understanding of the concept of "economy of knowledge"]. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia, Vyp.2 (25)(2009):4-12.

Doronina, M.S. Osau, I. A.O. «Rol derzhavy u formuvanni ekonomiky znan» [Role of the state in formation of economy of knowledge]. Problemy ekonomiky, no1 (2013):43-48.

Duchynska, N.I. «Mistse nematerialnykh resursiv u rozvytku ekonomiky znan [Arrangement of non-material resources in development of economy of knowledge]. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu, no 1(4) (2009) :130-136.

Zhavoronkova, H. V., and Zhavoronkov, V. O. «Ekonomika znan iak rezultat ekonomichnoho rozvytku derzhavy» [Economy of knowledge as result of economic development of the state]. Stalyi rozvytok ekonomiky, no. 2 (2010): 3–8.

Zharinova, A. H. «Ekonomika znan: zmist ta rol intelektu liudyny v ii formuvanni» [Economy of knowledge: the contents and a role of intelligence of the person in its formation]. Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury, no. 28 (2010).

Zolotych, I.B. «Stanovlenye ekonomiky znaniy v Rossii y Ukrainy: problemy y faktory razvitiya» [Formation of economy of knowledge in Russia and Ukraine: problems and factors of development]. Biznesinform., no 8 (2013):95-100.

Ivanova, V.V. «Ekonomika, zasnovana na znanniakh, ta ekonomika znan: adekvatnist vykorystannia katehoriy» [The economy, is based on knowledge and economy of knowledge: adequacy of use of categories]. Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky, no 3 (2011):47-54.

Informatsiini systemy v ekonomitsi [Information systems in economy]. Ponomarenko, V. S., Zolotarova, I. O., Butova, R. K. ta in. Vyd. KhNEU(2011).

Korneeva, T. M. «Derzhavna polityka u sferi ekonomiky znan» [Public policy in the field of economy of knowledge]. Avt. dys. na zd. nauk stup. k. e. n. , 2010

Krushnitska, H.B. «Heneza kontseptsii liudskoho kapitalu v postindustrialnomu suspilstvi» [Genesis of the concept of the human capital in post-industrial society]. Biznesinform, no5(2014):25 – 30.

Lukianenko, D., Lukianenko, O., Doroshenko, O. «Implementatsiia paradyhmy ekonomiky znan u stratehii natsionalnoho ekonomichnoho rozvytku» [Implementation of a paradigm of economy of knowledge within strategy of development of national economy]. Mizhnarodna ekonomichna polityka, no 2(2013).

Sakhnenko, O.I. «Ekonomika znan ta zakhody derzhavnoi pidtrymky»[Economy of knowledge and measure of the state support]. Molodyi vchenyi, no6 (2014):28-31.

Stoianenko, I.V. «Formuvannia ekonomiky znan yak realnist ta neobkhidnist sohodennia»[Formation of economy of knowledge as reality and need of the present]. Efektyvna ekonomika, no 4(2010):23-31.

Toffler, Ə. Novaia tekhnokratycheskaia volna na Zapade [New technocratic wave in the West]. Prohress, 1986.

Fedulova, L. I. «Kontseptualni zasady ekonomiky znan» [Conceptual bases of the economy of knowledge]. Ekonomichna teoriia, no. 2 (2008): 37–60.

Khanyn, I.H. «Informatsiino-tekhnologichni peredumovy formuvannia postindustrialnoho suspilstva yak kontseptsii novoi hlobalnoi tsyvilizatsii» [Information technologies of the prerequisite of formation of post-industrial society as concepts of a new global civilization]. Efektyvna ekonomika, no 9.(2012):10-16.

Khovrak, I.V. «Liudskiy kapital yak kliuchoviy faktor rozvytku «ekonomiky znan» [The human capital as a key factor in development of "economy of knowledge"]. Rezhym dostupu: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16366/1/195_Hovrak_337_338_Modern_Problems.pdf

Yakovenko, L. I. «Innovatsiyniy kharakter ekonomiky znan» [Innovative character of economy of knowledge]. Visnyk PDAA, no. 2 (2010):141-145.

Дані про автора:

Мельник Людмила, докторант, к.е.н., Уманський національний університет садівництва, valerchuk@ukr.net, 067-934-29-28

Мельник Людмила, докторант, к.э.н., Уманский национальный университет садоводства, valerchuk@ukr.net, 067-934-29-28

Melnyk Liudmyla, doctoral candidate, candidate of economic Sciences, Uman national University of horticulture, valerchuk@ukr.net, 067-934-29-28

АНОТАЦІЯ

Становлення економіки, заснованої не лише на інформації, а й на знаннях, в умовах України потребує додаткових досліджень, зокрема стосовно комплексу необхідних заходів у цьому напрямі, можливих часових орієнтирів її становлення, наукової та інформаційної підтримки, певних змін у діяльності економічних суб'єктів. Проведення наукових досліджень потребує адекватного використання категорій та понять, що можуть бути виражені через слова та знаки, тобто наукові терміни.

Метою дослідження є з'ясування особливостей та передумов виникнення економіки знань, сутності категорії «економіка знань», оволодіти теоретико-методологічними засадами економіки знань для поглибленого розуміння цього феномену і подальшого практичного застосування отриманої системи знань.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- розглянути особливості та передумови виникнення економіки знань;
- уточнити сутність категорії економіка знань, що розкривають його роль;
- оволодіти теоретико-методологічними засадами економіки знань для поглибленого розуміння цього феномену і подальшого практичного застосування отриманої системи знань.

Дослідження сутності економіки знань з точки зору генезису передбачає визначення основних етапів її становлення – періодизації. У системі соціально-економічного розвитку країни, економіка знань як соціальний ресурс праці є одним із найважливіших критеріїв оцінки раціональності, в тому числі ефективності організації суспільно-економічної системи країни. На нашу думку, реалії сьогодення на перше місце серед домінуючих чинників економічного зростання виводять не знання, а інформацію.

Узагальнюючи визначення щодо трактування поняття «економіка знань» варто зазначити, що економіка знань – це постіндустріальна економіка в якій рушійною силою подальшого розвитку є нагромадження, використання інформації та знань, що зосереджені в людському капіталі. Важливими показниками її розвитку є не лише людський капітал, а саме розвиток людського потенціалу і соціального капіталу націй.

Еволюція і динаміка розвитку економіки знань в Україні обумовлені загальносвітовими тенденціями її формування. Проте порівняно з передовими зарубіжними країнами Україна поки що знаходиться на початковій стадії розвитку

економіки знань. Отже, можна зробити висновок, що економіку, що ґрунтується на фізичній праці та сільському господарстві, змінила епоха індустріальної економіки, що ґрунтується на використанні природних ресурсів, яку в свою чергу змінює інформаційна економіка або економіка знань.

Оскільки інформація та знання як якісно новий виробничий ресурс стають головним чинником економічного зростання, то розвиток економіки знань має стати національною метою для України. Для цього необхідно формувати середовище для розвитку економіки знань, змінити напрям економічних досліджень від аналізу матеріальних чинників переходити до аналізу формування і використання інформації та знань, а також практичне застосування «економіки знань».

АННОТАЦИЯ

Становление экономики, основанной не только на информации, но и на знаниях, в условиях Украины требует дополнительных исследований, в частности относительно комплекса необходимых мероприятий в этом направлении, возможных временных ориентиров ее становления, научной и информационной поддержки, определенных изменений в деятельности экономических субъектов. Проведение научных исследований требует адекватного использования категорий и понятий, которые могут быть выражены через слова и знаки, то есть научные термины.

Целью исследования является выяснение особенностей и предпосылок возникновения экономики знаний, сущности категории «экономика знаний», овладеть теоретико-методологическими основами экономики знаний для углубленного понимания этого феномена и дальнейшего практического применения полученной системы знаний.

Для достижения цели были поставлены следующие задачи:

- рассмотреть особенности и предпосылки возникновения экономики знаний;
- уточнить сущность категории экономика знаний, раскрывающих его роль;
- овладеть теоретико-методологическими основами экономики знаний для углубленного понимания этого феномена и дальнейшего практического применения полученной системы знаний.

Исследование сущности экономики знаний с точки зрения генезиса предусматривает определение основных этапов ее становления - периодизации. В системе социально-экономического развития страны, экономика знаний как социальный ресурс труда является одним из важнейших критериев оценки рациональности, в том числе эффективности организации общественно-экономической системы страны. По нашему мнению, реалии на первое место среди доминирующих факторов экономического роста выводят не знания, а информацию.

Обобщая определения относительно трактовки понятия «экономика знаний» стоит отметить, что экономика знаний - это постиндустриальная экономика, в которой движущей силой дальнейшего развития является накопление, использование информации и знаний, сосредоточенные в человеческом капитале. Важными показателями ее развития является не только человеческий капитал, а и развитие человеческого потенциала и социального капитала нации.

Эволюция и динамика развития экономики знаний в Украине обусловлены общемировыми тенденциями ее формирования. Однако по сравнению с передовыми зарубежными странами Украина пока что находится на начальной стадии развития экономики знаний.

Можно сделать вывод, что экономику, основанной на физическом труде и сельском хозяйстве, сменила эпоха индустриальной экономики, основанной на использовании природных ресурсов, которую в свою очередь меняет информационная экономика или экономика знаний.

Поскольку информация и знания как качественно новый производственный ресурс становятся главным фактором экономического роста, то развитие экономики знаний должно стать национальной целью для Украины. Для этого необходимо формировать среду для развития экономики знаний, изменить направление экономических исследований от анализа материальных факторов переходить к анализу формирования и использования информации и знаний, а также практическое применение «экономики знаний».

SUMMARY

Formation of the economy based not only on information, but also on knowledge, in the conditions of Ukraine requires additional researches, in particular concerning a complex of necessary actions in this direction, possible temporary reference points of its formation, scientific and information support, certain changes in activities of economic actors. Carrying out scientific researches requires adequate use of categories and concepts which can be expressed through words and signs, that is scientific terms.

Research purpose is clarification of features and prerequisites of emergence of economy of knowledge, essence of the category "economy of knowledge", to seize the teoretiko-methodological bases of the economy of knowledge for profound understanding of this phenomenon and further practical application of the received system of knowledge.

For goal achievement the following tasks were set:

- to consider features and prerequisites of emergence of economy of knowledge;
- to specify essence of category economy of the knowledge opening its role;
- to seize the teoretiko-methodological bases of the economy of knowledge for profound understanding of this phenomenon and further practical application of the received system of knowledge.

Research of essence of economy of knowledge from the point of view of genesis provides determination of the main stages of its formation - a periodization. In system of social and economic development of the country, economy of knowledge as the social resource of work is one of the most important criteria of an assessment of rationality, including efficiency of the organization of socioeconomic system of the country. In our opinion, reality on the first place among the dominating factors of economic growth remove not knowledge, but information.

Generalizing determinations concerning interpretation of the concept "economy of knowledge" It should be noted that the economy of knowledge is a post-industrial economy in which a driving force of further development is accumulating, use of information and knowledge concentrated in a human capital. Important indicators of its development is not only a human capital, and and human development and a social capital of the nation.

Evolution and dynamics of development of economy of knowledge in Ukraine are caused by universal tendencies of its forming. However in comparison with the advanced foreign countries of Ukraine meanwhile is on initial stage of development of economy of knowledge.

It is possible to draw a conclusion that economy, based on manual labor and agricultural industry, the era of the industrial economy based on use of natural resources which is changed in turn by information economy or economy of knowledge replaced.

As information and knowledge as qualitatively new production resource become the main factor of economic growth, development of economy of knowledge shall become the national purpose for Ukraine. For this purpose it is necessary to create the environment for development of economy of knowledge, to change the direction of economic researches from the analysis of material factors to pass to the analysis of forming and use of information and knowledge, and also practical application of "economy of knowledge".